

Zelena tranzicija i visokoškolsko obrazovanje: (ne)vidljivost kružnog gospodarstva na državnim ekonomskim studijima u Hrvatskoj

doc.dr. sc. Mirela Holy, Sveučilište VERN'

doc.dr. sc. Marija Geiger Zeman, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

dr. sc. Zdenko Zeman, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Sadržaj

- Uvod
- Cirkularna ekonomija: na putu prema održivosti
- Zeleni novi plan
- Obrazovanje za zelenu tranziciju
- Metodologija istraživanja
- Rezultati istraživanja
- Zaključak

Uvod

- Gupta i Ekins (2019: 4) - ljudska i ne-ljudske vrste „stoje na raskršću“ i pred velikim izazovom – kako „osigurati pristojan život i blagostanje za gotovo 10 milijardi ljudi do 2050. godine bez daljnjeg kompromitiranja ekoloških limita planeta“
- neodrživa i neadekvatna (modernistička) percepcija o „neograničenom bogatstvu i progresu“; antropocentrični dualizam priroda-kultura (Torretta 2021).

Cirkularna ekonomija: na putu prema održivosti

- Ekonomija i ekologija - zajednički korijen, različite konotacije
 - oikos - 'dom'
 - 'ekologija' - oikos + logos → znanost o domu.
 - 'ekonomija' - oikos + nomija → upravljanje domom
- Današnja ekonomija više nije gospodarenje domom, orijentiranost na profit

Cirkularna ekonomija: na putu prema održivosti

- Održivi razvoj - ravnotežu između tri temeljna stupa na kojima počiva svako ljudsko društvo:
 - zaštita okoliša i prirode,
 - društvena pravda
 - gospodarski prosperitet (Blewitt, 2017).

Cirkularna ekonomija: na putu prema održivosti

Cirkularna ekonomija: na putu prema održivosti

- ▶ **Cirkularna/kružna ekonomija:**
 - ▶ implementacija koncepta održivog razvoja u području gospodarstva;
 - ▶ Nepostojanje univerzalno prihvaćene definicije
 - ▶ Industrijska ekologija (Andersen 1997, 1999, 2007)
 - ▶ koncept biomimikrije - oponašanje kružnog kretanja tvari i energije u prirodi
 - ▶ Kritika linearnog ekonomskog modela (uzmi – iskoristi – odbaci)
 - ▶ Vizija cirkularne ekonomije je uspostava sustava koji je zatvoren i kružan jer ekonomski sustav, baš poput prirodnog, treba zatvoriti petlju upotrijebljenih materijala i tako biti održiv
 - ▶ Održivi razvoj i cirkularna ekonomija – mijena, razvoj, dinamičnost, kontinuirana tranzicija

Zeleni novi plan (ZNP)

- ▶ Europska unija (EU) se obvezala da će na provedbi Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030. raditi usvajanjem i provedbom strategije cirkularnog/kružnog gospodarstva koja je usmjerena na promicanje održivih modela proizvodnje i potrošnje
- ▶ 2016. dokument *Budući koraci za održivu europsku budućnost - Europske mjere za održivost* (SWD(2016) 390 final).
- ▶ 2019. ključni strateški razvojni dokument *EU – Green New Deal, Zeleni novi plan* u koji su integrirani SDGs i preuzete obaveze iz Pariškog klimatskog sporazuma.
- ▶ Paket Fit for 55 – smanjenje emisija za 55% do 2030.
- ▶ ZNP predviđa odvajanje ekonomskog rasta od potrošnje resursa, no mnoge europske institucije danas dovode u pitanje ovakva razmišljanja (<https://www.eea.europa.eu/publications/growth-without-economic-growth>)

Obrazovanje za zelenu tranziciju

- ▶ Jedan od temeljnih preduvjeta za zelenu tranziciju su kvalitetni ljudski potencijali pa ZNP prepoznaje važnost obrazovanja za zelenu tranziciju (str. 19)
- ▶ Obrazovanje je jedan od „najmoćnijih“ alata za održivi razvoj i sve aspekte održivosti (Wamsler, 2020: 113)
- ▶ Velika i važna uloga obrazovnih institucija (Salas, Criollo i Ramirez 2021: 1)
- ▶ Europska komisija je donijela plan „Obrazovanja za klimatsku koaliciju“ s ciljem mobiliziranja „ekspertize, osiguravanja resursa za umrežavanje i podršku kreativnim pristupima“ za različite aktere koji sudjeluju u obrazovnom procesu (2020: 18)

Metodologija istraživanja

- ▶ Nude li državni sveučilišni diplomski studiji ekonomije studijske programe, ili kolegije o cirkularnoj/kružnoj ekonomiji? Kakvi su ti programi? Planiraju li hrvatske obrazovne vlasti inicirati ovakve sadržaje?
- ▶ Analiza sadržaja mrežnih stranica sveučilišta, s posebnim naglaskom na ekonomske fakultete
- ▶ Dubinski intervju s odgovornom osobom iz resornog Ministarstva
- ▶ Rad je u razvojnoj fazi - istraživanje se planira proširiti i metodom upitnika s otvorenim pitanjima koji će biti upućen privatnim i državnim sveučilištima koji izvode ekonomske studije
- ▶ Metodološki okvir se nadovezuje na istraživanje Mendoza i sur. (2019) o implementaciji obrazovnih sadržaja o cirkularnoj ekonomiji na visokim obrazovnim institucijama.

Rezultati istraživanja

- U Hrvatskoj djeluje devet državnih (Zagreb, Osijek, Rijeka, Split, Zadar, Dubrovnik, Pula, Sjever, Slavonski Brod) i tri privatna (Libertas, Katoličko i VERN') sveučilišta
- Na svim sveučilištima, osim na Hrvatskom katoličkom sveučilištu, se izvode ekonomski studiji ili studiji poduzetništva i/ili menadžmenta
- Na nijednom ekonomskom studiju se ne izvodi predmet koji bi u nazivu imao termin cirkularna i/ili kružna ekonomija
- Predmet Cirkularna ekonomija izvodi se na preddiplomskom stručnom studiju Održivog razvoja i međunarodnih odnosa na Sveučilištu Libertas (redovni predmet na 5. semestru, 7,5 ECTS)
- Na diplomskom studiju Obnovljivi izvori energije u poljoprivredi na Agronomskom fakultetu u Zagrebu studenti mogu birati izborni predmet Kružna ekonomija u održivom gospodarenju resursima

Rezultati istraživanja

- Dubinski intervju vođen je s načelnicom Sektora za razvoj visokog obrazovanja u Upravi za visoko obrazovanje Ministarstva znanosti i obrazovanja
- Resorno ministarstvo je posvećeno razvoju i implementaciji programa digitalne transformacije na visokoobrazovnim institucijama
- Razvoj Strategije održivog razvitka Hrvatske je u pripremi, a u sklopu tog dokumenta je i obrazovanje za održivi razvoj, uključivši i cirkularnu ekonomiju.
- Ne postoji institucionalni okvir za implementaciju obrazovnih sadržaja o cirkularnoj ekonomiji na visokim obrazovnim institucijama koji bi slijedio preporuke iz istraživanja Mendoza i sur. (2019)

Zaključak

- ▶ **Potvrđena je preliminarna hipoteza sukladno kojoj državni diplomski studiji ekonomije ne prepoznaju važnost obrazovanja za održivi razvoj i kružnu ekonomiju što može imati dugoročne negativne društvene, ekonomske i okolišne posljedice za Hrvatsku.**
- ▶ **Hrvatska kasni s donošenjem Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske pa nije poznato na koji će način sadržaji o cirkularnoj ekonomiji biti uključeni u obrazovane programe**

Hvala na pažnji